

И КРОЧЕ ЈЕ АПЛАУДИРАО

(Антонио Скурати: *М. Син века*, превела с италијанског Гордана Бреберина, Лагуна, Београд, 2020)

Двадесет другог марта прошле (2020) године преминуо је Габи Делгадо-Лопез, суоснивач немачког бенда *Deutsch Amerikanische Freundschaft*, скраћено *DAF*. Опскурнији дан за умирање Лопез тешко да је могао да пронађе: говоримо о мање-више уводној недељи онога што би ваљда требало да се зове „нова нормалност“. Или смо одустали од такве терминологије. Ако јесмо, одустајање је нешто што бих морао да недвосмислено подржим.

Кажем, тешко да је неком у часу смрти једног од хероја алтернативне електро сцене, махом давно заборављене, сама вест претерано значила, па се отуд и догодило да нема релевантних информација о месту његовог краја. Ништа страшно – неће Габи Делгадо-Лопез по томе ни бити упамћен, већ по чињеници да је реч о човеку који се одважио да 1981. године своје слушаоце позове да „заплешу с Мусолинијем“. Додуше, будимо праведни, не само с њим, већ и с Хитлером који се на Лопезовој мети нашао из разлога театралне карикатуралности телесног геста од које су обојица монструозних зликоваца патила, а што им, од стране следбеника, није узимано за зло. Као што им, од стране следбеника, никада и ништа није узимано за зло. Какве вође – такви следбеници, а ови потоњи су у Италији, фебруара месеца 2018. године, у великом броју исказали јасне симпатије према животу и делима Бенита Мусолинија. Двадесет посто испитаника је наизглед послушало Габија Делгада-Лопеза. Двадесет посто потенцијалних плесача с Мусолинијем дан-данас га не види као болесног клоуна, и Лопез би имао свашта да им каже тим поводом, кад би могао нешто да им каже. Узалуд би говорио, како год то урадио.

Можда је и посао Антонија Скуратија (рођеног 1969. у Напуљу) у својој бити узалудан посао. Не као књижевни посао, тај се посао Скуратију добрано исплатио (пола милиона примерака у Италији и продата права за преводе на 39 светских језика *so far* + најави снимања филма, па телевизијске серије, престижне националне награде...), већ као посао синхронизованог успостављања тешког етичког предиката с којим би читаоци широм света, а посебно у Италији, морали да се суоче. Уз катарзу или без ње. Тек, Скурати је замислио трилогију, написану у маниру документаристичке фикције, у којој прати развојни (*sic!*) пут Бенита Мусолинија, од ковачевог сина до лешине која одурно виси, као распорена свиња окачена о куку за месо, и коју светина пагански ритуално каменује, скрнави и запишава. Распорена фашистичка свиња. Кад говоримо о светини, мимо оних двадесет посто неофашиста (јер они су то, и то је тако), истраживање региструје још двадесет и један посто оних који о Мусолинију немају никакво

мишљење или се праве да га немају. Ако је Скуратијева књига нешто, она је шамарчина упућена њима, људима без мишљења. Како би почели да мисле. Што пре да мисле. Док не буде прекасно. Ако већ није.

Покушао је у неким давним временима Никола Милошевић да се позабави теоријским профилем негативног јунака у светским литературама и, колико ме сећање служи, задржао се на нимало светлим примерима из историје фикције. Свидригајлову, рецимо, ком је успео да дода понешто људскости, у складу с намером његовог творца да у властите романе уведе књижевну категорију хришћанског праштања. То га је довело и до могућности разматрања апсолутно негативног јунака, оног који би се налазио с оне стране људскости, што је дефиниција инхерентно погрешна, јер је монструозност Фокнеровог Попеја, а овај му је послужио као архетип, и даље људска монструозност. Тамо где су људи, тамо је и њихова патологија. Тако да би прецизније било одредити нареченог Попеја као оног који би могао да буде најдаље од људскости, односно, најтеже огрезлог у патологију, психопатологију, простор у коме не делују силе емпатије.

Скуратијево опредељење да пише са што мање одступања од историјске референце чини се као идејни подухват знатно језивији од подухвата аутора ненаклоњених кокетирању с документарним, с неопозивим фактима. Отприлике, гледаоци Карпентерове *Ноћи вештица* ће виђене ужасе перципирати као превасходно фикционалне ужасе које на платну чини извесни Мајкл Мајерс, свесни да се с дотичним никада неће срести нити је то дато као случај. На другој страни су они који су имали злу срећу да се у стварности сусретну с Тедом Бандијем или Љубишом Богдановићем. Или да живе у Дучеовој ери. Или да престану да живе у њој, Дучеовом заслугом. Или да разумеју које су последице живљења есенцијалног зла. Срећом, ових последњих је у Италији, бар тамо, ако је веровати истраживању, шездесет посто.

Скурати пише једнима, као и другима – оваква литература не може да искључи никога, јер би то представљало одустајање од установљења принципа *онога како јесте било*. Јасно, принцип је научни и историјски и он претендује на општу валидност, књижевност овде може добрим својим делом да заличи на његову пречицу. И то није лоше по књижевност, ако успе да се одбрани од оптике памфлета или било ког типа политичког манифеста.

Пишући о Мусолинију, Скурати је дубоко свестан да пише о једном од најмонструознијих људских бића које је историја упамтила, што се дâ проверити увидом у последице његовог деловања, те хроничног и потврђеног изостанка сваког вида покајања или свести о тежини сагрешења под чију је власт то *биће* допало. Како пише историјски роман у чијем је сижејном средишту историјски засновани протагониста о ком се све зна, што важи за оног ко жели да зна, Скурати се одао флоберовском маниру наративног дистанцирања и неизрицања било каквих априорних, а готово никаквих синхронизованих или апостериорних судова. Оваква одлука не може бити проницљивија јер није Флоберов Оме одуран зато што то наратор тврди, већ зато што му наратор даје слободу да делује онакав какав јесте. Управо у овој тези садржане су све битне премисе Скуратијевог поступка, његов Мусолини нигде не одступа од било које смислене верзије историјског Мусолинија, јер је мотивационо савршено лоциран

као неко ком је дата жалосна слобода да активира све оно што јесте. А то што је Мусолини био, Мусолини је и потписао, на сваком постојећем и непостојећем споменику свакој од његових директних и индиректних жртава.

Тако је *М: син века* књига прецизно установљеног контекста у ком обитава централни јунак, Бенито Мусолини. Скурати на местима заиста делује као прилично рафиниран и обучен историчар који трага за *оним* без чега није било могуће *ово*. Његов роман је књига узрока, разлога, повода, сваковрсног осветљења, али и књига фаталних консеквенци због лошег чињења или нечињења, односно никаквог чињења. Успон провинцијалног манипулатора Мусолинија неупитно је исход стања у ком „у Италији више није постојала држава“. Ишчезнуће *државе* из државе погодује рађању неопростиве политичке склоности ка призивању наизглед баналних, а употребљивих и ефикасних решења, и то не тек склоности бирача, већ и представника високог капитала, те интелектуалних и уметничких елита. У овом, првом делу свог монументалног, бар по пропорцијама, романа, Скурати се бави мање или више прећутним саучесништвом, *грушћивеним ујовором* који већинска Италија потписује с најеклатантнијим промотером ликвидације друштвеног ткива, свега оног што је у једном друштвеном систему колико-толико здраво и одрживо. Због тога она капитална реченица како се „осећа смрад ногу“, и то ни мање ни више него у канцеларији председника владе, и то смрад ногу истог тог председника владе који се из исте те канцеларије незаустављиво шири, сатире све пред собом, попут Јонескових носорога, најпре оне који су дозволили да им влада председник-смрад, а таквих није мало.

М: син века је и још једном поновљена и запечаћена пресуда Крочеу, који „и даље плеска“, а тај плесак се чује на свакој дејој сахрани коју је изазвао, такозваној међународној заједници, америчкој администрацији, краљу Александру, страниој штампи, подлим интересима и слабоумним политичким проценама, гнусном егзибиционисти Д'Анунцију, великанима патуљастог моралног инстинкта Пиранделу и Малапартеу, свим тим потписницима сатанског споразума који је легитимизовао вољу за моћ људске ништарије неспособне да кореспондира с било којим цивилизацијским начелом. Сва она неисцрпна грађа коју Скурати у најдрастичнијем архивском маниру уводи у текст романа у том погледу је мучно сагледавање посрнућа, слетања у баруштину клоновске фрустрације, сви ти исечци из новинских чланака, новински наслови, транскрипти телефонских разговора, делови из приватних преписки личности најразличитијег ранга, одломци из по малигности познатих Мусолинијевих говора, његови интервјуи, изјаве за медије. Ова интерференција историјске грађе нити је насумична, нити делује накалемљено на ток изворне нарације, пре су у питању места каквог-таквог одушка, али и потврде, ако би неко и доспео до терена фикционалне илузије, да илузије нема, и да је могуће сажети, компримовати оно што је испричано директним упливом стварности у текст. Микроинјекције стварности које се спорадично, али релативно учестало јављају у тексту, на један до сада не често виђен начин, делују као најпоетизованија места романа, скоро па места медитације, меланхоличне сугестије да се нешто одиграло баш тад и баш тако и да ништа од свега тога не може да се исправи.

Нимало безразложно, Скурати се крајње опсежно и теоријски засновано бави геонеологијом и онтологијом фашизма као доктрине антиполитичког бандитизма, његовим

реторичко-хипнотичким оспољавањем које води према инсталацији диктатуре, његовим хистрионичким капацитетима, склоности да перзистира као псеудополитички усисивач који у себе инкорпорира несагледиве количине параполитичког смећа. Од тренутка Мусолинијевог идеолошког конвертитства, преко фашистичке акумулације свих оних „вођених њухом птица грабљивица“, који се „упињу цео дан да траже помоћ, унапређење, добит“, „гласова у прелетачкој пустињи“, слика из фашистичке скупштине у којој „озлојеђеност триста седамдесет фашистичких посланика, који су у убедљивој већини, мрви говорника“, где владају „прекиди, жагор, увреде, бедник, лажов, провокатор, увреде, жагор, прекиди, провокатор, лажов, бедник“, и где се, након испостављања чињеница, долази до догматске и хорске негације, ничим образложене, где је могућ и адвокат Роберто Фариначи „који је, као што је познато, најпре купио гимназијску диплому, а затим на силу стекао диплому правног факултета, преписавши, од првог до последњег реда, дипломски рад другог кандидата“. То би био фашизам, који ће свог најжешћег, а сасвим немоћног, готово па декоративног опонента Матеотија заклати и безочно покопати у плиткој јами, у стравичном, магбетовском финалу Скуратијеве књиге, где се јавља најљудскији од свих замисливих Мусолинија, унезверени, препаднути бедник, „снажнији од фашизма“, док се тресе и преживљава неумитну политичку егзекуцију вашарским реторским триком и чињеницом да се с преке стране налазе противници недостојни било какве политичке борбе, опозиција од које бољу није могао да пожели, док „хоће да га воле једнодушном љубављу, хоће подршку народа“, али га избежумљује мисао да „народ, препуштен себи, неће гласати“, „да његова љубав није искрена“.

Ту негде Скурати напушта Мусолинија у првом од три дела *M-cage*. Тек што је почео да убија политичке противнике, тек што су њихове кости почеле да провирују из плитких гробова, тек што је преко главе претурио сам почетак своје корозивне владавине, тек што је наумио да Италији укине све осим самог себе, уз свесрдну подршку Италијана. „Ремек-дело“, тврди Савијано и претерује. Није ремек-дело. Али, несумњиво велика књига, потребна колико и велика. Мало је потребнијих данас. Сад нам остаје да сачекамо наставак.